

FİLİSTİN SORUNU'NUN ORTAYA ÇIKIŞI

Davut DURSUN*

ÖZET

Filistin Sorunu, XX. yüzyılın başından bu yana Ortadoğu'nun ve uluslararası siyasi sistemin en önemli sorunlarından birisidir. Bu sorunun ortaya çıkmasında sionizmin, büyük devletlerin yardımlarının, Filistindeki İngiliz manda yönetiminin ve II. Dünya Savaşı sonunda kurulmuş olan uluslararası siyasi sistemin rolü büyüktür. Ortadoğudaki çatışmaların ana sebebi olan Filistin sorunu çözümlenmeden Ortadoğu'da barışı sağlamak ve korumak imkânsız gibidir. Anayurtlarından kovulmuş milyonlarca Filistinlinin ülkelerine dönmeleri ve kendi kaderlerini belirlemeleri acil çözüm bekleyen sorundur.

RESUME

La Naissance de la Question Palestinienne

Depuis le debut du XXeme siecle, La Question Palestinienne est une des plus importantes des questions au Moyen-Orient et dans le système international politique. A sa naissance de cette question certains éléments ont joué un role important. Ces sont: le sionisme, l'aide des grands d'Etats, l'alégement de l'administration du mandat anglais, et le système international politique qui a été fondé à la fin du IIeme Guerre Mondiale. Cette question est au coeur des disputes se déroulant sans arrêt dans le Moyen Orient. Si, elle n'avait pas été conclue, le combat en question y aurait duré sans mettre fin jamais.

GİRİŞ

İçinde yaşadığımız çağın sonlarında yazılacak uluslararası ilişkilerdeki sorunlarla ilgili kitapların ilk sayfalarında Filistin sorununa raslamamız hiç de şaşırtıcı olmayacaktır. Zira geçen yüzyılın sonlarından bu yana sadece Ortadoğu bölgesini değil uluslararası sistemi de yakından ilgilendiren en önemli sorunlardan biri Filistin sorunu olmuştur.

Filistin sorunu, çok yönlü özellikleri olan, çeşitli faktörlerin etkisi altında ortaya çıkan ve gelişen, tarihi süreç içinde farklı nitelikler kazanan bir uluslararası so-

* Araş. Gör.; Uludağ Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

run olarak algılanmalı ve bu özellikleriyle ortaya konmalıdır. Filistin sorununun, yarım yüzyıllık bir süre içinde çeşitli faktörlerin etkisi altında ortaya çıktığı söylenebilir. Söz konusu faktörleri belirlemeden önce sorunu tanımlamak yerinde olur. Filistin sorunu nedir?

Filistin sorunu, yüzyıllardır üzerinde yaşadıkları kendi öz ülkelerinden, uluslararası sisteme yönelen batı ülkelerinin desteğiyle buraya gelip yerleşmiş siyonistler tarafından kovulmuş 3.5 milyon kadar filistinlinin ülkelerine dönme ve "kendi kaderlerini çizme" uğraşlarının oluşturduğu bir sorunlar bütünüdür. Filistin sorununun özünü, kendi ülkelerinde işgalciler tarafından kovulmuş insanların bir ölüm ve kalım mücadelesi ve ülkelerine dönme savaşı oluşturmaktadır. Sorunun bu biçimiyle ortaya çıkması yarım yüzyıllık bir süre içinde siyonizm, büyük devletlerin desteği, manda yönetiminin kolaylıkları ve uluslararası sistemin yardımları gibi faktörlerin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Filistin sorununun ortaya çıkışını bu faktörlere göre, önce Filistin'in tarihini genel hatlarıyla ele alarak, incelemeye çalışacağız.

Filistin'in Tarihi

Doğuda Akdeniz, batıda Ürdün, kuzeyde Lübnan ve Suriye ve güneyde de Sina yarımadası ile çevrili olan Filistin, Ortadoğunun en eski yerleşme yerlerinden biridir¹. Bu bölgenin en eski sakinleri Kenanilerdir. Yahudiler buraya M.Ö. 13. yüzyılda Mısır'dan gelip yerleşmişlerdir². Romalı Titüs, M.S. 70 yılında bu bölgeyi işgal etmiş ve Hıristiyanlarla Yahudiler arasındaki çatışmaya son vererek Yahudileri bölgeden çıkarmıştır³. Hıristiyanlık Roma İmparatorluğu'nun resmi dini olunca Kudüs ve çevresinin burada bulunması sebebiyle bölgenin önemi dini amaçlarla artmıştır. Müslümanların Filistinle ilgilenmeleri erken yıllarda başlamış bulunuyor. İlk Halife Ebu Bekir (632-634), bölgedeki Bizans egemenliğine son verirken (634), Halife Ömer (634-644) Kudüs şehrini İslâm Devleti'nin sınırlarına katmakta geç kalmamıştır (638)⁴. Bu tarihten itibaren, Haçlıların bir yüzyıl süren egemenlikleri hesaba katılmazsa, XX. yüzyılın başlarına kadar müslümanların elinde kalmıştır.

Filistin bölgesi XVI. yüzyılın başlarında (1516) Osmanlı yönetimine geçmiş ve 1. Dünya Savaşı'na kadar Osmanlı egemenliğinde kalmıştır. 1799'da buraya saldıran N. Bonaparte'ın orduları başarılı olamamışlardır. Mısır valisinin oğlu İbrahim Paşa, Suriye ile birlikte Filistin'i de işgal etmiş ve birkaç yıl bölgeyi elinde tutmuştur.

1. Dünya Savaşı başladığında Filistin Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde bulunuyordu. Osmanlılar Filistin cephesinde İngilizlerle savaşmışlar ve savaşta yenilmeleri üzerine bölgeden çekilerek İngiltere'nin egemenliğini kabul etmişlerdir. Filistin'in İngiltere'nin egemenliğine girmesi ile birlikte yeni bir dönem başlamış oldu. İngiltere Filistin'de önce askeri bir yönetim kurmuş, savaş sonrasında Milletler Cemiyeti burasını İngiltere'nin mandasına vermiştir. Filistin'de İngiliz manda yöne-

1 Bk. Karasapan, Celal Tevfik, *Filistin ve Şark ül-Ürdün*, Cilt: I-II, İstanbul, 1942, s. 3-5.

2 Pardo, David, *Le Probleme Palestinien et sa Solution*, İstanbul, 1936, s. 27.

3 Bk. Karasapan, a.g.e., 1, s. 82-85; Pardo, a.g.e., s. 27.

4 Bk. Karasapan, a.g.e., 1, s. 87-89.

timi 1948'e kadar sürmüş ve İngiltere'nin buradaki manda yönetimine son verdiği gün İsrail Devleti kurulmuştur.

Osmanlı yönetiminde Filistin sorunu diye bir sorun yoktur. Filistin sorununun uluslararası bir sorun olarak ortaya çıkması bu bölgenin İngiliz egemenliğine girmesiyle birlikte başlamıştır. İngiliz egemenliğindeki Filistin'in bir sorun olarak ortaya çıkışını etkileyen çeşitli faktörlerin bulunduğunu yukarıda belirtmiştik. Bu faktörleri sıra ile incelemeye çalışalım.

Filistin Sorununun Ortaya Çıkmasında Etken Olan Faktörler

Çeşitli faktörler üzerinde durulabilir. Bizce Filistin sorununun bir uluslararası sorun olarak ortaya çıkmasında dört önemli faktör etken olmuştur. Bunlar: Siyonizm faktörü, büyük devletlerin desteği faktörü, manda yönetiminin etkisi ve uluslararası sistem faktörü.

A- Siyonizm Faktörü:

Geçen yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan "siyonizm" kavramı, "Yahudilerin bir millet olarak Filistin'e tekrar yerleşmek için yaptıkları teşkilâtî gayretten doğan bir harekettir".⁵ "Sion" ya da "zion", Yahudilerin Kudüs şehrine verdikleri bir isimdir. Siyon, önceleri sadece Kudüs için kullanılırken daha sonra tüm Filistin için kullanılmaya başlanmıştır. Siyonizmin, Yahudi diye bilinen toplumun bağımsız ve egemen bir siyasi birim biçiminde Filistin'de yeniden yerleştirilmesini içeren bir sömürgeleştirme hareketi anlamına dönüşmesi⁶ ile birlikte gerçekleştirilen örgütlü siyasi, iktisadi ve diğer tüm faaliyetler Filistin sorununun ortaya çıkmasında şu veya bu şekilde katkıda bulunmuşlardır.

Siyonizm, geçen yüzyılın sonlarına doğru uluslar aşırı bir örgüt olarak örgütlenmiş ve Yahudilerin Filistine göçünü sağlamak için çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Siyonizmin uluslar aşırı bir örgüt olarak ortaya çıkmasında Dr. T. Herzl'in payı büyüktür. Dr. Herzl, 1896'da yayınladığı Yahudi Devleti adındaki kitabında siyonizmin teorik temellerini atmıştır. Yazar, Yahudilere ulusal bir yurt edinmek amacıyla Arjantin ya da Filistine göç etmelerini tavsiye etmiştir⁷.

XIX. yüzyılın sonlarına doğru Yahudilerin siyonizme yönelik çabaların dört alanda gelişme göstermiş olduğu görülür. Bunlar:

- a) Siyonist diplomasisi alanında. Yahudi Devleti için siyonistler uluslararası garantiler elde etmeğe çalışıyorlardı.
- b) Değişik ülkelerde bulunan Yahudilerin asimilasyonuna karşı durma çalışmaları.
- c) Filistin'de bulunan Yahudilerin korunmaları için dünya çapında destek sağlama çalışmaları.

5 Karasapan, a.g.e., 11, s. 32; Bk. Cumaloğlu, Fehmi, "Siyonizm Nedir?", *Milli Gazete*, 1 Ocak 1984.

6 Bk. Herrmann, Klaus J.; "Siyasal Siyonizm ve Anti-Semizm Üstüne Tarihsel Perspektifler", *Siyonizm ve Irkçılık İçinde*, Ankara, AÜSBF Yayınları, No: 511, 1982, s. 220-221.

7 Bk. Hollstein, Walter; *Filistin Sorunu: Filistin Çatışmasının Sosyal Tarihi*, Çev.: Cemal A. Ertuğ, İstanbul, 1975, s. 40.

d) Siyonizmin gerçekleştirilmesi için bütün Yahudileri içine alacak bir Siyonist Örgüt kurma çalışmaları⁸.

1897'de Basel'de toplanan Birinci Siyonistler Kongresi, siyonizm hareketinin amaçlarının netleştiği, hedef olarak Filistin'e göçün kabul edildiği, Yahudi sorununun özünde bir Yahudi Devleti'nin kurulmasının bulunduğu ortaya çıktığı bir toplantı olması bakımından önemlidir. Kongrede şu kararlar alınmıştır:

- i. Filistin'in Yahudi çiftçi, zanaatkâr ve müteşebbislerle iskan edilmesinin teşviki.
- ii. Yerel ve genel toplantılarla yahudiliğin geliştirilmesi ve örgütlendirilmesi.
- iii. Yahudi ulusal bilincinin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi⁹.

Bu kararlar doğrultusunda gelişen Siyonist faaliyetler Filistin sorununun ortaya çıkmasında en fazla payı bulunan öge olarak karşımıza çıkıyorlar. Burada anlatmamızın imkânsız olduğu Siyonist faaliyetlerin amaçlarını şu şekilde özetlemek mümkündür: (a) Filistin'de yerleşme, (b) Filistin'de bağımsız bir Yahudi Devleti kurmak için uluslararası onay ve destek sağlama ve (c) bütün Yahudileri birleştirecek bir Siyonist Örgüt yaratma¹⁰. Siyonist amaçlar doğrultusunda Basel Kongresinden itibaren Filistine Yahudi göçü başlamış, Siyonist Örgüt oluşturulmuş, müstakbel Yahudi Devleti için uluslararası alanda büyük devletlerin desteği kazanılmıştır. Siyonizm ideolojisi Filistin sorununun sebebi ve aynı zamanda müsebbibidir.

B- Büyük Devletlerin Siyonizme Desteği:

Filistin sorununun ortaya çıkmasında etken olan ikinci önemli faktör büyük devletlerin Siyonizme sağladıkları destektir. Uluslararası alanda, uluslararası sisteme yön veren büyük siyasi güçlerin desteği olmadan pek az hareket başarıya ulaşmıştır. Uluslararası alanda ortaya çıkan bütün büyük sorunların özünde büyük devletlerin çıkarları sebebiyle sağladıkları desteğin payı büyüktür. Filistinde siyonist amaçların gerçekleşmesi için büyük devletler yardımcı olmuşlardır. Büyük devletlerin bölgedeki ilk destekleri ayrılıkçı ve ulusçu akımlara sağladıkları yardım şeklinde ortaya çıkmıştır. İbrahim Paşa zamanında (1832-1840) Filistin'de katolik ve protestan misyoner okulları açılmış ve bu okullar ulusçu düşüncelerin merkezleri olmuşlardır¹¹. A.B.D., İngiltere ve Fransa'nın destek ve yardım sağladıkları ulusçu düşüncelerin, Arapların Osmanlı Devletine karşı harekete geçmelerinde ne derece önemli rol oynadıklarını biliyoruz¹².

Yirminci yüzyılın ilk yarısındaki uluslararası sisteme egemen en güçlü devletler olan İngiltere ve Fransa, 1. Dünya Savaşı yıllarında siyonizme resmi destek sağlamışlardır. Emperyalist sömürge politikaları izleyen bu ülkeler Osmanlı Devletini parçalamak ve aralarında paylaşmak için çeşitli resmi faaliyetlerde bulunuyorlardı. Yahudilerle görüşme halinde bulunan İngiltere'nin temsilcisi Sir Mark Sykes ile

8 Hollstein, a.g.e., s. 25.

9 Bk. Öke, Mim Kemal, *Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1914)*, İstanbul, 1982, s. 47. Ayrıca; Karasapan, a.g.e., 11, s. 41; Hollstein, a.g.e., s. 67.

10 Hollstein, a.g.e., s. 104.

11 Bk. Flory, Maurice ve Mantran, Robert; *Les Regimes Politiques Des Pays Arabes*, Paris, 1968, s. 68-69.

12 Bk. Kürkçüoğlu, Ömer; *Osmanlı Devletine Karşı Arap Bağımsızlık Hareketi (1908-1918)*, Ankara, AÜSBF Yay., 1982 (bütünü).

Fransa'nın temsilcisi M.F. George Picot arasında imzalanan Sykes-Picot Antlaşması (1916 Mart), Osmanlı topraklarını İngiltere, Fransa ve Rusya arasında bölüştürüyor ve Filistin için uluslararası bir statü öngörüyordu¹³. Siyonistler bu düzenlemeyi benimsemediklerinden antlaşma unutulmuştur.

İngiltere ile ilişkilerini sürdüren Siyonistlerin lideri Edmond De Rothshild, İngiliz yönetiminin desteğini almayı başardı. İngiltere Dışişleri Bakanı James Balfour'un 2 Kasım 1917'de Rotschild'e gönderdiği mektup, İngiltere'nin Filistin'de Yahudi halkının ulusal yurdunun kuruluşunu olumlu karşıladığını açıklıyordu ki, bu bildiri savaş sırasında Siyonistlere sağlanan en büyük yardım olmuştur¹⁴.

İngiltere'nin savaş yıllarında Filistin'de ulusal Yahudi yurdunun kurulmasını kabul etmesi ve siyonistlere destek sağlamanın çeşitli sebepleri üzerinde durulabilir. Herşeyden önce İngiltere, Almanya ve Avusturya'da etkin olan Siyonistleri bu yolla kendi tarafına kazanmış oldu. Mali kurumları denetimleri altında tutan Yahudilerden istifade ettiği düşünülebilir. Ayrıca, daha da önemlisi, Süveyş kanalını denetimi altında tutmak için Filistin'de dost bir halkın bulunması da İngiliz çıkarları için önem arz ediyordu¹⁵.

Aşağıda görüleceği gibi savaştan sonra Filistin'de kurulan İngiliz manda yönetimi Siyonistlere olan desteğini sürdürmüştür. II. Dünya Savaşından sonra Siyonistlere açık destek ABD'den gelmeye başlamış ve ABD'nin yardım ve gayretleri sonunda BM aracılığıyla Filistin'de İsrail Devleti kurulmuştur.

C- Filistin'de Manda Yönetimi ve Soruna Etkisi:

1. Dünya Savaşında Osmanlı Devletinden kopararak İngiltere'nin mandasına verilen Filistindeki İngiliz mandası, açıkça Siyonistlerin amaçlarına uyacak şekilde ve burada bir ulusal Yahudi yurdu kurulması amacıyla düzenlenmiştir. Manda belgesinin 2., 3., 4. ve 6. maddeleri açıkça Siyonist amaçlara hizmet edecek şekilde düzenlenmiştir¹⁶. Kurulan sivil yönetimde Yahudiler önemli görevlere getirilmiş, Siyonistlerin her alanda örgütlenmelerine, toprak alımlarına, dışarıdan göç edip gelmelerine müsamaha gösterilmiştir. Siyonistler kısa zamanda iktisadi, siyasi ve mali gücü ele geçirmişlerdir.

1920'lerde Yahudilerin elinde Filistin topraklarının % 2.47'si bulunuyor iken 1945'lerde bu oran % 5.67'ye yükselmiştir. Bu 650.000 dönümden 1.491.699 dönüme yükseldiklerini göstermektedir ki, bu gelişme manda yönetiminin müsamaha ile gerçekleşmiştir¹⁷.

13 Aynı eser, s. 101-102; Karasapan, a.g.e., 1, 152-153.

14 Balfour Bildirisi için bk. Kürkçüoğlu, a.g.e., 221 vd.; Pardo, a.g.e., s. 18; Flory-Mantran, a.g.e., s. 419; Türkkan, Faiz; *Filistin Sorunu ve Ortadoğu*, Ankara, 1973, s. 59.

15 Bk. Mansfeild, Peter; *Osmanlı Sonrası Türkiye ve Arap Dünyası*, Türkçesi: Nuran Ülken, İstanbul, 1975, s. 65.

16 Manda belgesinin 2. maddesi şu şekildedir: "Mandater devlet, başlangıçta tasrih edildiği üzere, Yahudi Milli Yurdunun kurulmasını temin edecek şekilde memleketi siyasi, idari ve iktisadi şartlarla tehziz etmekten (...) mesul olacaktır".

17 Bk. Hadawi, Sami ve Lehn, Walter; "Siyonizm ve Filistin Toprakları", *Siyonizm ve Irkçılık İçinde*, s. 75-77.

Filistin'deki manda yönetimi Filistin'in toprak/mülkiyet yapısını yerli halkın aleyhine bozulmasına rıza göstermekle kalmamış demografik yapının da Arapların aleyhine Siyonistlerin lehine bozulmasına yardımcı olmuştur. Filistin'de 31 Aralık 1922'de İngilizler tarafından yapılan ilk nüfus sayımında nüfusun % 89'unun (673.388) Arap, % 11'inin (83.974) Yahudi olduğu belirlenmiştir¹⁸. Bu duruma göre manda yönetiminin kurulduğu ilk yıllarda Yahudi nüfusu Filistin nüfusunun % 10-11'ini, Yahudilerin ellerinde bulunan toprak miktarı da toplam toprağın % 2.5'ini teşkil etmekteydi. Nüfus ve topraktaki bu oranlar İngiliz manda yönetiminin son bulunduğu Mayıs-1948'de tahminlerin üstünde değişmiştir. Manda yönetimi döneminde Filistin'e legal yollarla 235.441, illegal yollarla 88.530 kişi olmak üzere toplam 323.951 Yahudi gelip yerleşmiştir¹⁹. Toprak ve nüfus yapısında görülen bu değişmelerin İngiliz manda yönetimi sayesinde gerçekleştiğini söylemeye gerek yoktur. Böylece manda yönetimi Filistin'de Siyonistlerin yerleşip kökleşmelerine ve Filistin sorununun ortaya çıkmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Manda yönetiminin Siyonistlerin lehine olan uygulamalarına yerli halkın genel grevlerle cevap vermelerinin fazla bir önemi olmamıştır. Arap ayaklanmalarının en uzun ve şiddetlisi olan 1936'da başlayan ve üç sene süren genel grevler sonunda İngiliz manda yönetimi Yahudi göçünü sınırlandırmak zorunda kalmışsa da Siyonist güçler bu sınırı delmesini ABD sayesinde başarmışlardır.

D- Uluslararası Sistemin Filistin Sorununa Etkisi:

Filistin sorununun uluslararası bir sorun olarak ortaya çıkmasında, belki de en büyük pay, uluslararası sistemin olsa gerektir. I. Dünya Savaşı sonunda kurulan Avrupa merkezli ve çok kutuplu uluslararası sistem, II. Dünya Savaşını önleyemediğinden II. Dünya Savaşının bütün dünyadaki etkileri altında yıkılmış ve savaş sonrasında yeni bir uluslararası sistem ortaya çıkmıştır. II. Dünya Savaşının galipleri ABD ve SSCB, savaş sonrasında kurulan yeni uluslararası sistemin mimarları olarak dünya barışını korumak, güvenliği sağlamak ve kurulu sistemi sürdürmek için dünya ülkelerini Birleşmiş Milletler Örgütünde örgütleyerek yeni uluslararası sisteme şekil vermişlerdir. Savaş sonrasında iki kutuplu uluslararası sistemi, Filistin sorununun ortaya çıkmasında önemli bir fonksiyon görmüştür.

Savaş yıllarında ABD ile ilişkiye giren Siyonistlere ABD destek vermede geri durmadı. Savaş yıllarında, Filistin'e Yahudi göçü sınırlandırıldığı için, nisbeten sakin geçti. Savaştan sonra dominyonlarını tasfiye eden İngiltere Filistin'deki karmaşık yapıdan kurtulamayınca sorunu BM'e havale etmek zorunda kaldı. Filistinli yerli halk, doğal olarak bağımsızlık isterlerken Siyonistler de bağımsız bir devlet olarak örgütlenmek amacını taşıyorlardı. Filistinli yerli halk Siyonistlerin bölgede devlet kurmalarına karşı çıkıyorlardı.

Savaş sonrası uluslararası sistemin güvenlik örgütü BM, Filistin sorunu ile ilgili

18 Hadawi ve Lehn, a.g.m., Siyonizm ve Irkçılık, s. 66-67.

19 Bk. Rchedat, M. Chafic; "Les Problemes Des Refugies ou L'Imperialism Derriere le Drame Des Refugies palestiniens", *Conference Des Juristes Afro-Asiatiques*; 7-10 Nov. 1957, Damas, s. 163; Said, Edward, *Filistin'in Sorunu*, Türkçesi: Alev Alatl, İstanbul, 1985, s. 130 vd.

olarak bir özel komite (UNSCOP: UN Special Commite on Palestine) kurarak sorunu bu komiteye havale etti. UNSCOP iki plan hazırladı; çoğunluk planı, Filistin'in Araplarla Yahudiler arasında taksim edilmesini ve Kudüs'ün de uluslararası bir statüye sokulmasını, Azınlık Planı ise Kudüs başkent olmak üzere federatif bir devlet kurulmasını öngörüyordu. Araplar her iki planı reddettiler, Yahudiler ise Çoğunluk Planını şartlı olarak kabul ettiler. Alt komisyonlarda yapılan çalışmalardan sonra Çoğunluk Planı 29 Kasım 1947'de BM Genel Kurulu'nda onaylandı ve 13'e karşı 33 oyla Filistin'in taksimi kararı kabul edildi²⁰.

Taksim kararına göre Filistin Araplar ile Yahudiler arasında paylaştırılıyordu. Yahudi Devletine 405.000 Arap ve 558.000 Yahudinin yaşadığı 14.100 kilometrekarelik bir yer, Arap Devletine de 804.000 arap ve 10.000 Yahudinin yaşadığı 11.500 kilometrekarelik bir yer ayrılıyordu²¹.

Dünyada ilk kez, dünya barışını korumak amacı ile kurulmuş olan bir uluslararası kuruluş, bölgede yaşayan yerli halka hiçbir şey sormadan, onların istek ve arzularını dikkate almadan, bölge ve halkla hiçbir ilgisi bulunmayan devletlerin oylarıyla bir devlet yaratılmış oluyordu²².

Tarafların rızalarına ve isteklerine dayanmayan bu kararın bölgeye barış getirmeyeceği ve fiyasko ile neticeleneceği açıktı. Taksim kararının BM'de kabul edilmesinin hemen arkasından Filistin'de yerli halkla Yahudiler arasında çatışmalar başladı. İrgun, Haganah, Stern gibi Siyonist tedhiş örgütlerinin katliamları Filistin'i kan gölüne döndürürken korku ve tedirginlik içindeki halk ülkelerini terk edip komşu ülkelerde soluğu almaya başladı. Çatışmalar ve karışıklıklar karşısında bir şey yapamayan İngiltere 14 Mayıs 1948'de manda yönetimine son verip buradan çekilince aynı gün İsrail Devleti'nin kurulduğu dünyaya ilan edildi.

İsrail Devleti'nin kuruluşu ile birlikte Araplarla Siyonistler arasında başlayan çarpışmalarda Siyonistler hızla genişlemiş ve BM'in kendilerine tanıdığı arazilerle yetinmeyerek bölgenin % 80'ini ele geçirmişlerdir. Filistin'de yaşayan 750.000 Arap halktan 165.000'i burada kalıp diğerleri yüzyıllardır üzerinde yaşadıkları yerlerini terkederek komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Ocak 1947'den 1950'ye kadar toplam 805.000 Filistinli yerli Arap, yaşadığı yeri terkederek göçmen durumuna düşmüş ve çeşitli ülkelerde sefalet içinde yaşamak zorunda bırakılmışlardır²³.

SONUÇ

Yirminci yüzyıl, imparatorlukların dağıldığı, uluslararası sisteme küçüklü büyüklü onlarca devletin dahil olduğu, bununla paralel olarak uluslararası sorunların da çokça görüldüğü bir yüzyıldır. Günümüzün uluslararası bölgesel sorunların başın-

20 Karara aleyhte oy veren ülkeler: Afganistan, Küba, Mısır, Yunanistan, Hindistan, İran, Irak, Lübnan, Pakistan, Suudi Arabistan, Suriye, Türkiye ve Yemen. Oylamada çekimser kalan ülkeler: Arjantin, Şili, Çin, Kolombiya, Salvador, Etyopya, İngiltere, Honduras, Meksika ve Yugoslavya.

21. Türkkan, a.g.e., s. 54; Hollstein, a.g.e., s. 218.

22 Bk. Çandar, Cengiz; *Direnen Filistin*, İstanbul, 1976, s. 23.

23 Bk. Rchedat, a.g.m., s. 167.

da yer alan Ortadoğu sorununun temelinde yatan Filistin sorununun ortaya çıkmasında etken olan pek çok faktör bulunmakla birlikte Siyonizm, büyük devletlerin desteği, manda yönetiminin siyonizmin lehine olan düzenlemeleri ve II. Dünya Savaşı sonunda kurulan uluslararası sistem faktörleri en önemli olarak ortaya çıkmışlardır. Emperyalist ve sömürgeci amaçlarla Filistin'e yerleşen Siyonistler, büyük devletlerin yardımları, tedhiş ve terör politikaları ile amaçlarına ulaşip yüzlerce yıldır üzerinde yaşayan Filistin halkını kovdukları yerde İsrail Devletini kurmaları ile Filistin sorunu dünya uluslararası ilişkiler sisteminin gündeminin baş köşesine yerleşmiş ve o tarihten bu yana da bulunduğu yerden hiç aşağıya inmemiştir. Halkın rızaları, istek ve arzuları dikkate alınmadan, sadece bir grup insanı tatmin etmek için, dünya barışını sağlamak amacı ile kurulan BM'nin yarattığı İsrail Devleti, Filistin sorununu çözülmemiş, tam aksine iyice ortaya çıkmasına ve uluslararası kamuoyuna mal olmasına sebep olmuştur. Bilmek gerekir ki, bir halkın en doğal hakkı atalarından kendilerine intikal eden toprak üzerinde bağımsız olarak yaşama ve kendi kaderini belirleme hakkıdır. Filistin halkı bu hakka sahip olmadıkça sorunun çözümü yolunda hiçbir adım atılmış olamaz.

KAYNAKLAR

- Cumalıoğlu, Fehmi; "Siyonizm Nedir?", *Milli Gazete*, 1 Ocak 1984.
- Çandar, Cengiz; *Direnen Filistin*, İstanbul, 1976.
- Flory, Maurice ve Mantran, Robert; *Les Regimes Politiques Des Pays Arabes*, Paris, 1968.
- Hadawi, Sami ve Lahn, Walter; "Siyonizm ve Filistin Toprakları", *Siyonizm ve Irkçılık İçinde*, Ankara, 1982.
- Hermann, Klaus J.; "Siyasal Siyonizm ve Anti-Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler", *Siyonizm ve Irkçılık İçinde*, Ankara, 1982.
- Hollstein, Walter; *Filistin Sorunu: Filistin Çatışmasının Sosyal Tarihi*, Çeviren: Cemal A. Ertuğ, İstanbul, 1975.
- Karasapan, Celâl Tefvik; *Filistin ve Şark ül-Ürdün*, Cilt: I-II, İstanbul, 1942.
- Kürkçüoğlu, Ömer; *Osmanlı Devletine Karşı Arap Bağımsızlık Hareketi (1908-1918)*, Ankara, 1982.
- Mansfield, Peter; *Osmanlı Sonrası Türkiye ve Arap Dünyası*, Türkçesi: Nuran Ülken, İstanbul, 1975.
- Öke, Mim Kemal; *Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1914)*, İstanbul, 1982.
- Rchedat, M. Chafic; "Les Problemes Des Defugies ou l'imperialism Derriere le Drame Des Refugies Palestiniens", *Conference Des Juristes Afro-Asiatiques*, 7-10 Nov. 1957, Damas.
- Said, Edward; *Filistin'in Sorunu*, Türkçesi: Alev Alatl, İstanbul, 1985.
- Türkkan, Faiz; *Filistin Sorunu ve Ortadoğu*, Ankara, 1973.